

Huub Oosterhuis

Wolf
en lam

KORTE VERHALEN OVER
liefde en dood

ten have

Huub Oosterhuis zelf over *Wolf en lam*:

Voor het eerst schreef ik een boek met verhalen – geen liedteksten en preken. Eerlijk bedacht, soms waar gebeurd. Over heel verschillende mensen, die ik liefheb zoals ze zijn. Over herkenning en vervreemding, over dood en liefde sterker dan de dood.

Een paar keer over god/God ('Veertien miljard jaar geleden klapte ik, zo zacht ik kon, in mijn handen en sprak "Kome wat komt." Dat wordt de oerknal genoemd').

Over mijn vader, een vogel met drie vleugels, de grootvorst van Auschwitz, de overlevende van een vliegtuigramp, de oplossing van het vluchtelingenprobleem. En over oma Zwaluw, Eva Bloemenvrouw, de keizerin van Arabië, Hannah Arendt, Geertrui Charpentier en Maël Joni.

NUR 700

th ten have

ISBN 978 90 259 0521 7

9 17 8 9 0 2 5 1 1 9 0 5 2 1 7 >

Huub Oosterhuis

Wolf en lam

KORTE VERHALEN OVER
liefde en dood

ten have

© 2016, Uitgeverij Ten Have
Postbus 13288
3507 LG Utrecht
www.uitgeverijtenhave.nl
Omslag Bart van den Tooren
Foto auteur Bonnita Postma
ISBN 978 90 259 0521 7
ISBN e-book 978 90 259 0522 4
NUR 700

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Maar een geboorte is niet meer te stuiten
hoe ook de wolf verscheurt het lam.

GERRIT ACHTERBERG

HET LAPJE

Stond iemand in een winkel. Uitverkoop. Voor in de rij ritselde papier waarin werd ingepakt, en geld. Is zijn beurt gekomen, zegt hij:

‘Dag juffrouw, heeft u voor mij 2 centimeter god?’

‘Ach meneer, mogen het ook 4 centimeter zijn? Ik heb een lapje 4 bij 4, dan hoef ik niet te scheuren.’

‘Zeker, pakt u maar in.’

Hij betaalde de gewone prijs.

Toen hij weer buiten was, stijfjes stappend over gladde richels bevroren sneeuw, mompelde hij voor zich uit: Wat zal ik met mijn lapje doen? Het is te smal om mij op neer te leggen, het is te zacht om huizen op te bouwen, het is te duur om kleren van te maken. Wel kan ik het, bij wijze van grap, aan iemand sturen, als een pleister, of met een kus beplakt. Of zal ik er iets op schrijven, over iemand die ik misschien bemin?

Zo mompelend paste hij wel op dat hij niet uitgleed, en liep jaar in jaar uit, of vloog wat rond, terwijl zijn ogen vroegen aan het licht, zijn voeten aan de grond, zijn handen aan elkaar: Wat moet ik doen met mijn lapje?

DE FLUITSPELER

De koperen fluit van de morgen.
De stemmen van het eerste licht.
Het meisje deed haar ogen open en zag
hoe mooi het was.
Wie speelt er op de fluit? vroeg zij haar moeder.
Die wist het niet.
Zij luisterde – wie speelt er op de fluit?
Ook haar vader wist het niet.
Stomme vader, ik wil het weten.
Zij dronk haar beker leeg en ging op weg.

De bergen over, zei de weg.
Al ben ik smal, ik zal je dragen.
Zij liep de bergen over, hele dagen.
Maar vond hem niet.

Het werd nacht.

Ver weg zaten de vader en moeder te huilen
hand in hand.
Domme moeder, stomme vader
waarom wisten jullie het niet?

De volgende dag, daar was het weer,
de koperen fluit van de morgen.

Die komt niet meer terug,
zeiden ze tegen de vader en moeder.
Die is verdronken in zee.

Na jaren kwam zij terug,
grote vrouw met lange vlechten.
Zij ging naar het huis van haar vader en moeder

dat leeg stond.
Zij ging er wonen.

Jij bent het niet, zei iedereen.
Jij bent verdronken in zee –
dat was toch zo zeker als wat?

Je denkt dat je hem gezien hebt,
maar hij bestaat allang niet meer.

En ze bespuwden haar
als zij voorbijkwam.

De volgende dag
de koperen fluit van de morgen,
de stemmen van het eerste licht.
Maar niemand die het hoorde
dan zij alleen.

EEN VOGEL MET DRIE VLEUGELS

Er was eens een vogel die niet wist dat hij drie vleugels had, en dat hij er iets mee kon wat andere vogels niet kunnen, steeds hoger. Op zijn eerste verjaardag, drie weken oud, vloog hij over de rand van de dampkring de ruimte in, naar de zon toe.

Dat eerste uitstapje beviel hem niet goed. Verstijfd tolde hij rond in een zwarte afgrond, die bij even doorzwoegen een zee van wit licht werd. Enkel omdat hij zo vurig terug wou naar zijn moeder en vader lukte het hem het lucht-ruim van zijn geboorte weer te bereiken.

10 Hij wou erover praten want het wroette in hem als een angstdroom. Gelukkig had hij een oudoom, een wijze blinde uil. Hij zocht hem op in zijn bergnest. ‘Waar zit bij jou die derde dan?’ vroeg de oudoom.

‘Hier, als bij een helikopter,’ zei de kleine, ‘het is een geluidloze hefschroef – ik kan het niet laten, bij iets in de lucht, bij het dunste zonnestraaltje al, verheft het zich en word ik opwaarts gedreven. Wat moet ik? Dat ding uitrukken? Me verbergen?’

‘Nou nee,’ zei de oudoom. ‘Maar vraag het eens de nog wijzere uil.’

Die zat in de olmen. De nacht viel. Voorzichtig kroop hij tegen hem aan. ‘Jij hebt er drie, ik zag het meteen. Wat wil je ermee? Je zou een circus kunnen beginnen, jijzelf in het topnummer. Je houdt er goud aan over, en misschien een lied in de taal van de mensen.’ Wat saai, dacht kleine vogel. Ik wil alles wat kan met drie vleugels, maar dat niet. Wat dan wel? Hij oefende iedere dag, van vroeg in de morgen tot vroeg in de avond, en op zijn tweede verjaardag, zes weken oud, vloog hij naar wolkenbron, een hooggelegen windveren eiland, waar de koning woonde van de wind.

De koning van de wind wist alles van alles. Aarde en hemel overzag hij, en omdat hij goed kon rekenen en fantaseren, wist hij hoeveel dagreizen het vliegen was, nachtreizen inbegrepen, naar de zon. ‘Naar de zon,’ vroeg kleine vogel, ‘leeft de zon?’

‘Veertig dagen is het, én nachten,’ zei de koning van de wind. ‘Miljoen jaar geleden ongeveer zoefden op één dag wel duizend mensenkinderen mijn raam voorbij. Richting zon, ze hielden elkaars voeten vast. Waarom? – weet niet – waar gebleven? – spoorloos – nooit meer iets van gehoord? Nooit meer.’

Toen ineens wist kleine vogel het heel zeker: ‘Wai mij alstublieft zover u waaien kan, richting zon. Ik wil ze achterna.’

Manen, sterren, nachtplaneten, Andromeda en Bellatrix voorbij, werd hij geblazen, Poolster en Morgenster voorbij, steeds hoger. Zijn hefschroefje maaide dapper in het rond, alles werkte, merkte hij. Zover hij zag, boven en beneden, was het dag.

Na negenendertig dagen steile luchten streek hij neer op een uitgedoofde stersplinter, waar een stokoud vrouwtje stond te staren. ‘Heb je iets te drinken?’ vroeg hij. Heelalwater stond in kraterputjes voor hem klaar.

‘Hoe oud ben je?’

‘Gisteren geboren,’ zei het oudje, ‘of nog veel vroeger, ben de tel der dagen allang kwijt.’

‘En hoe heet je?’

‘Kwijtgeraakt,’ zei het vrouwtje dat van diamant leek, zo fonkelde ze, maar zo treurig.

‘En dit hier, heeft dit ook een naam?’

‘Krater Zonverlangen is de naam... kijk dan, gauw, daar komt hij aan.’ Uit een blauwgroene waas zagen zij een lieflijk gevaarte neerdalen, met twaalf hoekstenen van saffier.

‘Ik zie een stad van onderen,’ riep kleine vogel, ‘is hij een stad, de zon?’

Ze stonden op de donkerrode rand van de krater, vleugeltje in diamanten handje, en zagen hoe alles weer in waas verdween.

‘Hoe ben je hier gekomen?’ vroeg hij schuchter.

‘Ik was de laatste van de honderdduizend die de sprong waagden, toen rotsige ijschotsen over de aarde schuurden en er geen ontkomen was dan springen, de ruimte in, omhoog, naar de zon. Lichtjaren waaiden wij almaar hoger op. Ik weet er niets meer van, alleen het laatste: het langverwachte doel in zicht kón ik niet meer. Wou slapen. Wou al dat dreigend nieuwe niet. Ik liet de enkels los die ik zo lang omklemd had, van mijn zusje – ik zag haar voeten boven mij, riep nog haar naam, zweefde op eigen vaart nog wat, en viel.

12

Zouden ze daar? Het lijkt op lachen wat ik hoor, ze moeten daar wel zijn. Ik heb gezwaaid, geroepen. Geen antwoord kwam... toen ben ik hard en leeg geworden als al dit diamant... alleen mijn stem vloeit nog een beetje.’

Ze greep een platte witte steen en schreef daar op: ‘Hier ben ik, op de uitgebluste ster. Ik heette Marle, zusje van Marleentje. Kom me halen alsjeblijft, het is niet ver.’

‘Dit is mijn brief, wil jij die brengen?’

‘Ja,’ zei kleine vogel, en deed hem in zijn snavel. Al was hij moe en wou hij nog graag blijven, hij steeg meteen maar op.

Hij vloog in zo’n hel licht dat het op zwarte nacht leek. Zijn vleugels vielen slap als lappen langs zijn lijf. Hij werd geduwd, zes zeven tellen... toen zag hij: een eiland met een meer er middenin, en daaromheen een stad, met poorten,

twaalf, de zon. De poorten waren open zwaarden waar vuren in werden gestookt.

Hij zag een jonge vrouw staan, op de oever van de Middenzee. Zij weefde vleugeldoek – zou dat Marleentje zijn? Hij mikte de steen tussen haar voeten, vloog verder, keerde, zag haar lezen, aarzelen, dan vleugels aandoen, springen, twee drie keer, dan wind vangen en weg.

Aan de overkant stond een jongen te vissen, hij schatte hem tien. Vogel landde op zijn schouder, vroeg: ‘Wat sta je hier?’

‘Ik vis naar de grote vis,’ zei de jongen, ‘met in haar bek een boek waarin geschreven staat, hoe dit hier en alles is ontstaan. Dat willen wij nu wel eens weten.’

De avond viel, het licht was zacht geworden. De vis zwom weg van onder het aas. De jongen nam zijn hengel uit het water. In de poorten werden de vuren hoger opgestookt. ‘Omdat het nu op aarde nacht wordt,’ zei de jongen. ‘Klim maar op mijn rug,’ zei vogel. Ze vlogen over de zon. ‘Weet je,’ zei de jongen, ‘als de vuren zouden doven, werd de aarde weer één grote ijsklomp, als toen.’

‘Ik ga dit allemaal aan de hele wereld vertellen,’ zei vogel plechtig. ‘Dag jongen, tot ziens.’

13

Ook terug was het veertig dagen. Regelrecht vloog hij naar de omroepcentrale. ‘Nieuwslezer, ik heb goed nieuws.’

‘Heb jij goed nieuws – laat eens zien dan,’ zei de nieuwslezer.

‘Van de zon. Ben op de zon geweest. Is een stad met twaalf vuren. Er zijn ook mensen.’

‘Zo, zo,’ zei de man. Hij belde de directeur: ‘Ik heb hier een vreemde vogel.’

‘Laat maar komen.’

De directeur begreep het allemaal. ‘Slechts een ding,’ zei hij, ‘ontbreekt u: bewijsmateriaal, foto’s, filmbeelden. Zou

u niet nog een keer?’ Hij trok een la open, haalde er een camera uit die hij om vogels hals hing, en zei: ‘U kent nu toch de weg.’

Zwaar ding. Hij voelde zich ineens geen vogel meer. Weer buiten oefende hij, op een grasstrook tussen parkeerpleinen, zijn vleugelslag; gehink, gesleep van veren over de grond. Maar na een tijdje hervond hij kracht en evenwicht, en kon zelfs weer loodrecht klimmen, als tenminste de wind niet tegen zou zijn.

14

De wangen van de koning van de wind waren van ouderdom zo slap geworden dat ze niet meer konden blazen. Op een morgen dat de molens moesten malen, de schepen zeilen, was hij doodgegaan. Zijn zoon en erfgenaam, een luie pestkop, blies eerst helemaal niet. Maar toen hij vogel de grens van aarde en heelal zag naderen, kwam hij overeind en begon te loeien, en zo uit alle kanten tegelijk, dat de camera heen en weer begon te zwiepen, en vogel uit zijn baan werd gesmakt en verdwaalde in een lege uithoek van het heelal, ook wel Het Niets genaamd. Het was de eerste van zeven hellen die, van Nederland uit rechts, in het heelal heen en weer zweven. Wie boven Rottumeroog rechtsaf wordt geblazen, moet door die zeven heen om de zon te halen.

Je bent vijftig centimeter, maar je moet door een tunneltje van veertig centimeter doorsnee kruipen.

Je wordt meegesleurd in een rennende stoet, een dode omklemt je voeten.

De circustent, tot de nok gevuld, wacht op je toer, je bent ’m vergeten, oorverdovend gelach.

Dat was dat, denk je, drie hellen gehad, even op adem ko-

men. Maar nee, na tien seconden zeil je de vierde binnen: een reuzenvogellijf, doorstoken, opengeslacht, het is de uil die in de olmen zat, je moet door hem heen, van onder tot boven.

De vijfde is: ijsschotsen, van de Noordpool losgeraakt, schuren over je heen, je duikt als een eendje en komt weer boven. Een meeval-hel. Maar dan de zesde: een onbewoonde stad, zonovergoten, maanbeschenen, leeg, maar torenhoog intact, de gevelstenen nog ongescheurd. Je moet een eeuw door lange lege straten vliegen, een eeuw duurt honderdmaal driehonderdvijfenzestig nachten, je vliegt en vliegt.

Zevende hel: je weet ineens alles wat er te weten valt. Dat er geen zon bestaat, je bent er nooit geweest, je hebt geen derde vleugel, nooit gehad. Het voelt als vallen maar het is steeds hoger waar je komt. Maar jij bent het niet, je zegt wel 'ik' maar bent heel iemand anders.

15

Ze stonden op de gouden zuidermuur, en keken – zou hij het halen, toch? De jongen met de hengel stond vooraan, naast hem Marle en Marleentje, met nog haar vleugels aan. Daar kwam hij, langzaam vallend. Een vader ving hem op. Ze droegen hem in doeken naar het strand van de Middenzee. Daar lag hij dagen, diep in slaap.

Toen hij ontwaakte was de jongen daar. Die had die morgen vroeg de vis gevangen, het boek aan land gebracht. 'Ben je weer wakker? We dachten dat je nooit meer wakker zou worden.'

Zijn ogen waren nog zwaar van vroeger, maar hij zag het licht zoals nooit eerder. Ook zag hij mensen, in groepen of alleen. Geen mens te veel. Hij nam de camera die hij door alles heen had meegezeuld, als een gesloten oog, nu zou het opengaan.